

SPECTACOLE

Doina MODOLA

Decupaj defectuos

Câteva imagini dinamic luminate și expresiv coordonate către sfârșitul reprezentației, sugerează ce ar fi putut deveni spectacolul *Cum vă place* de William Shakespeare la Naționalul timișorean – cel puțin ca vizualitate –, dacă albul neutral al scenografiei și al costumelor (altfel inventiv croite de scenografa Krisztina Nagy) și eclerajul puțin elaborat n-ar fi șters contururile, înghițind fabulația, oricum insuficient evidențiată și ritmată prin decupajul regizoral. Spațiul scenic unic și monocrom a contopit în mirifica pădure a Ardenilor copacii și palatul, siluetele vegetale și coloanele transparente, cu o evidentă funcționalitate. Văduvită însă de opulența coloristică a timpurilor elisabeteane, montarea Mihaelei Lichiardopol n-a avut nici mobilitatea unei proiectări în generalitatea revelatoare, nici grația unei actualizări complice. A fost prea puțin exploatată spectacular figurarea plastică a valențelor simbolice ale acestui perimetru magic prin definirea personajelor și a relațiilor dintre ele, prin conturarea situațiilor scenice, tempo, plantație scenică, atitudini corporale etc., deslușindu-se prea puțin nivelurile acțiunii și extraordinara irradiație a semnificațiilor.

În seducătoarea piesă shakespeareană – adevărat breviar al universului teatral al marelui Will – hălăduiesc de-a valma îndrăgostiții și surghiuniții, asupritorii și oprimații, victimele persecuțiilor și prizonierii iubirii, căutându-se, năpăstuindu-se, regăsindu-se, întâlnindu-se prin capriciile hazardului, schimbându-și brusc, neașteptat, itinerarul existenței. Tema centrală a piesei – conglomerat caleidoscopic de motive organizate subteran, cu insesizabilă strictețe – pare să fie imensa relativitate a destinului, în care norocul e frate bun cu nenorocul și adesea se confundă, în care marile răsturnări atârnă de o neînsemnată întâmplare, iar bunătatea și răutatea își schimbă inexplicabil (de fapt) rolurile. Chiar iubirea omniprezentă își dansează cadrulul după legi neștiute, refăcând mereu și mereu aceleași ipostaze, în bezmetica agitație a erosului, urmând tainica fatalitate a jocurilor ispitite întotdeauna de încălcarea normelor și transgresare, dar cenzurate (aparent, cel puțin!) de reinstaurarea convențiilor sociale. Patru nunți (obișnuitele *mariazzi* ale comediei) și tot atâtea împăcări încheie în utopie această miraculoasă cursă a iluziilor. Viața e vis în care bântuie haotic toate

amăgirile puterii, avuției și iubirii, iar soarta capricioasă îi învăluie fără scăpare pe toți. O singură faptură rămâne impasibilă în iureșul ademenirilor, refuzând orice alt rol în afara aceluia de martor indiferent, neîncrăzător și mizantrop, stăruind în el și după victoria utopiei, preferând însingurarea și privirea clară alienării prin iluzie: *Jacques Melancolicul*.

Spectacolul lui Liviu Ciulei, din 1961, care l-a impresionat profund pe Paul Scofield și l-a tulburat până la insomnie pe Orson Welles – acești titani ai spectacologiei shakespeareene –, înscris pe vecie în zona aburoasă a biosferei teatrului, reușea să degaje forța aromitoare, electrizantă a acestui contrapunct ontic, menit să țină cumpăna întregului univers de pasiuni și senzualitate, să-l consacre și să-l demitizeze elegant, ocrotind toată poezia vagă a virtualităților neîmplinite. În *Jacques Melancolicul*, actorul Liviu Ciulei confera magistral contemplativității asumate parfumul sfâșierii secrete între tentația vie, palpitândă și renunțarea înțeleaptă dar păgubitoare, în timp ce Clody Bertola broda în eter, cu o delicatețe divină, toate complicațiile atragerilor-respingeri ale erotizării subtile, în care slăbiciunea devine o redutabilă forță, iar capriciul un mod paradoxal de cunoaștere.

Cât de departe de această covârșitoare capodoperă (pe care caietul de sală o evocă, totuși) e montarea timișoreană! Slaba pregătire a tinerilor actori, cam nelămuriti asupra identității și rostului eroilor pe care îi interpretează, incapabili

să-și organizeze deslușit debitul verbal, sabotează marea șansă a oricărei montări shakespeareene: textul. Oricâte suprimări (sau translări în alte limbaje) ar surveni, ceea ce rămâne de rostit în teatrul lui Shakespeare e atât de bogat, atât de generos, încât *auzit* doar, articulat limpede, cu inteligență, textul devine o adevărată sărbătoare. Absența supărătoare a concentrării în emisia textului, defectele de dicție, uneori prematura alterare a vocii (cum se întâmplă în cazul lui Florin Ionescu, interpretul lui *Jacques*) sunt – cu puține excepții – neajunsurile cele mai grave ale echipei timișorene, care blochează, desigur, orice acces la rafinementele și haloul liric al partiturii, la multipla ipostaziere în oglinzi a eroilor, în care fiecare e legat strâns prin semnificative diferențe și varii atribute de similitudini, dublii și opozanții săi, într-un joc complex al contrastelor și al umorului fantast, ucigător, fin sau grosier, mustind în toate straturile piesei.

Au fost actori însărcinați să joace mai multe roluri care necesitau particularizări caracteriale sintetice, vioaie (Constantin Tovarnițchi, Cristian Szekeres, Călin Ionescu). Luminiței Tulgare i s-a încredințat în travesti rolul ducelui surghiunit (figură care, în conflict cu uzurpatorul *Frederic*, reedita, în planul superior al societății, conflictul pentru putere și avere al protagoniștilor, dezvăluind repetitivitatea și generalitatea simptomatică a vrajbei dintre semeni și frați care îi opune pe *Oliver* și *Orlando*).

Surprinzătoare a fost neizbânda lui Demeter András (actor de mereu reconfirmate calități) în rolul îndrăgostitului și persecutatului *Orlando*, care rătăcind nesigur, își debita ininteligibil rolul, bâjbâind imprecis, când intenționa să mimeze abulia.

Mai bine organizată sub raportul frazării, Claudia Ieremia (actriță de reală vocație și cu o capacitate specială de a actualiza subtextul în situație), a fost totuși sub posibilitățile ei și departe de farmecul androgin și de bogăția de înțelesuri a dualității (și duplicității) *Rosalindei* travestite în *Ganymede* (păstor mitic, ce l-a sedus pe Zeus).

Adevărata revelație și adevăratul performer în această încercare a fost Pavel Bartoș. *Tocilă* al său a reușit să înfrângă aluatul amorf al contextului scenic, structurând prin simpla prezență secvențele în care a apărut. Învingătorul de anul trecut la Gala Tânărului Actor a parcurs un răstimp în care și-a confirmat voința de profesionalizare și desăvârșire. *Tocilă* al său răzbate din rigoarea tehnică a *commediei dell'arte*, care a potențat comic, gestual, substanțializarea debitării textului. Nuanțele, paradoxurile, îndrăznelile, deșteptăciunea practică mereu plină de savoare au fost revelate fără excese și fără a „trage” la succes. Pavel Bartoș a pășit cu *Tocilă* pe o nouă treaptă. Evoluția lui *de-mască* parodic, dedesubtul aspirațiilor idealității, presiunea pulsionilor sexuale urgente. Ceremonia sofisticată și ambiguă a iubirii curtenești în varianta poeziei trubadurilor (cuplul *Orlando–Rosalinda*)

are astfel în față oglinda pragmatismului instinctual, care nu mai ține seama, în pripa sa, nici de prostie, nici de grosolanie, nici de urâtenie: *Tocilă–Audrey* (Monica Rusei). Iubirea pastorală pură e și ea doar expresia unui veleitarism alambicat și a unei atracții senzuale echivoce (*Phoebe–Sylvius*), prea puțin surprinse de interpreți (Laura Avarvari, Ion Rizea). Aproape trecut cu vederea este al patrulea cuplu de îndrăgostiți ce se regăsesc cu totul întâmplător: *Celia* (Ana Maria Cojocar), *Oliver* (Dorin Dragoș).

Partitura shakespeareană și munca investită până acum în înscenare justifică pe deplin încă un efort din partea trupei și a regizorului, spre a finisa un spectacol de care, cu certitudine, Timișoara are nevoie. Cu atât mai mult cu cât noua direcțiune, în persoana domnului Cornel Ungureanu, se arată puternic interesată să redreseze starea profesională a echipei și exigențele artistice ale prestațiilor.

Teatrul Național din Timișoara – Cum vă place **de William Shakespeare. Traducerea: Virgil Teodorescu. Regia: Mihaela Lichiardopol. Scenografia: Kristina Nagy. Muzica: Adrian Ilica. Mișcare scenică: Constantin Gâdea. Cu: Demeter András, Claudia Ieremia, Pavel Bartoș, Florin Ionescu, Cristian Szekeres, Luminița Tulgara, Ana Maria Cojocar, Laura Avarvari, Ion Rizea, Constantin Tovarnițchi, Călin Ionescu, Dorin Dragoș, Monica Rusei, Simona Nan, Anca Jurchescu, Camelia Boabeș, Cătălin Ursu.**